

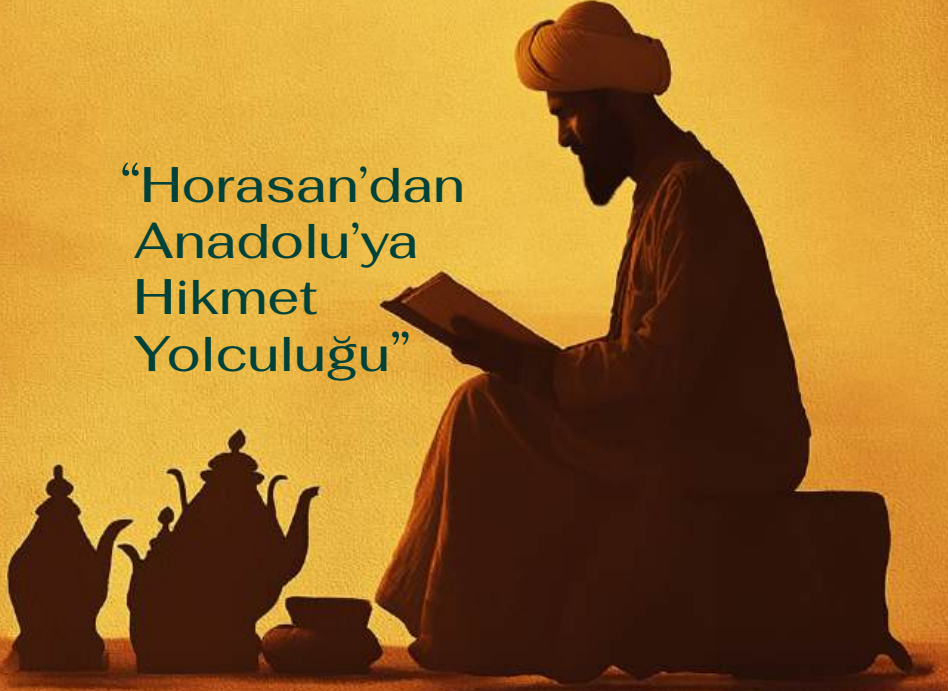

I. ULUSLARARASI MEVLÂNA ve ALİ ŞİR NEVÂÎ SEMPOZYUMU

Bildiri Özetleri

Abstracts Of Paper

“Horasan’dan
Anadolu’ya
Hikmet
Yolculuğu”

05-06 Mayıs 2025
Taş Bina Kültür Sanat

Nevâyî'yi Neden Öğrenmeliyiz?

Doç. Dr. Abdumurad Tilavov*

Özet:

Nevâyî bize gerçek insanın kim olduğunu tanımlıyor ve “Kimki cihan ehlinde insandürür, Bilki, nişani anga imandurur”, der. Ali Şiir Nevâyî üzerinde Türkiye’de güzide çalışmaları gerçekleştiren Agah Sırrı Levend’in belirttiği gibi: “Ali Şiir Nevâyî’yi muasırları ve tüm ümmet dönemi şairlerinden ayırt eden husus, onun edebi idrakidir”. Nevâyî, aşkın gizemlerini, mahiyetini anlatıyor. Nevâyî, gönlün, Allah katında ne kadar önemli olduğunu kendine öz ifadelerle anlatıyor. Nevâyî, ilim, amel ve ihlas arasındaki ince bir bağlılığı ortaya koyar.

“Nevâyî yaman bolsa, sen yahşi bol,
(Nevâyî kötü olsa, bari sen iyi ol)”, şairin insan hayatına yön veren prensiplerindendir.

Nevâyî, alçak gönüllülük konusunda da örnek alabileceğimiz ender şahsiyetlerden biridir.

“Şagird eger Şeyhülislam, eger kadıdır,
Eger ustad andın razıdır, Tengri razıdır”, beyti ve kendinden önce “Hamse” yazar şairleri Eshab-ı Kehf’e, kendisini de onları takip eden köpeğe benzetmesi bunun açık bir örneğidir:

Kehf-i beka içre alar olsa güm,
Men hem olay “rabi’ühüm kelbuhüm”

Nevâyî beş yüz küsur sene önce refah bir hayat yaşamak, tabiri caizse ‘milletin bekasi’ için neler yapılmalı sorusunu üç mısra da cevaplandıran ileri görüşlü evliya şairdir. Hırsı, hevesi, nefsi gemlemeden, zülme son vermeden yurt, millet refah bulamaz demiştir.

Nevâyî, edebi, sanatsal bakımdan ender istidat sahibidir. Gözü Kabe’ye, kırıkları ise Kabe’ye doğru namaz kılan cemaata benzetmiştir şairimiz:

Ger hayalim közdedir, köz uyi güya Kabe’dür,

Kim, turub etrafıda kırıklarım eyler namaz.

Ali Şiir Nevâyî’yi öğrenmek kemale adım atmaktır, gönül ve hayat ferahlığına ermektir. Tebliğimizde Nevâyî’nin edebi husuiyetlerine yer verilecektir.

Anahtar kelimeler: gönül, aşk, ilim ve alim, ihlas, kamillik, nefis.

* Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi Öğretim Üyesi, Özbekistan; a.tilavov@mail.ru;
<https://orcid.org/0000-0003-2367-6620>.

Why Should We Study Nava'i?

Doç. Dr. Abdumurad Tilavov*

Abstract:

Nava'i provides a definition of the true essence of humanity, stating, "Whoever is truly human in this world, know that the sign of such a person is faith." As noted by Agah Sırrı Levend, a distinguished scholar who has conducted remarkable studies on Ali Shir Nava'i in Turkey, "What distinguishes Ali Shir Nava'i from his contemporaries and all poets of the classical Islamic period is his literary perception."

Nava'i explores the mysteries and nature of love while emphasizing the significance of the heart in the sight of God through his unique expressions. He elucidates the delicate interconnection between knowledge, practice, and sincerity. Among his guiding principles for life is the verse:

"If Nava'i is harsh, at least you be kind."

Furthermore, Nava'i stands as a rare figure exemplifying humility. This is evident in his couplet:

"Whether the student is the Shaykh al-Islam or a judge,
If the teacher is pleased with him, then God is pleased with him."

Additionally, his metaphorical self-comparison to the dog following the People of the Cave—while likening poets before him who wrote Hamse to the Ashab al-Kahf—further highlights his modesty:

"If they are admitted into the eternal cave,
May I, at least, be 'their fourth, their dog.'"

Over five centuries ago, Nava'i demonstrated remarkable foresight in addressing the question of how to ensure the well-being of a nation. He concisely articulated in three verses that without curbing greed, suppressing vain desires, and eradicating oppression, neither the homeland nor the people could achieve prosperity.

From a literary and artistic perspective, Nava'i was an exceptionally gifted figure. His poetic imagery is striking, as seen in his depiction of the Kaaba and the worshippers around it:

"If my vision dwells in my eyes, then my eyes are like the Kaaba,
And my eyelashes, standing around it, perform their prayers."

To study Ali Shir Nava'i is to take a step towards spiritual and intellectual perfection, attaining inner peace and enlightenment. This paper will examine the literary characteristics of Nava'i, shedding light on his unique contributions.

Keywords: heart, love, knowledge and scholar, sincerity, perfection, self-discipline.

* Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi Öğretim Üyesi, Özbekistan; a.tilavov@mail.ru;
<https://orcid.org/0000-0003-2367-6620>.

Navoiyni Nima Sababdan O‘Rganishimiz Kerak?

Doç. Dr. Abdumurad Tilavov*

Annotatsiya:

Navoiy bizga haqiqiy inson kim ekanini tavsiflaydi va “Kimki, jahon ahlida insondurur, Bilki, nishoni anga imondurur”, deydi. Alisher Navoiy bo‘yicha Turkiyada ko‘zga ko‘ringan tadqiqotlarni amalga oshirgan Ogoh Sirri Levandiyning ta’kidlagani kabi: “Alisher Navoiyni zamondoshlari va barcha musulmon dunyosi shoirlaridan ayirib turadigan jihat, uning adabiy idrokidir”. Navoiy ishqning sirlarini, mohiyatini tushuntiradi. Navoiy ko‘ngil, Alloh nazdida qanchalik muhim ekanini o‘ziga xos ifodalar bilan tushuntiradi. Navoiy ilm, amal va ixlos orasidagi nozik bog‘ni markazga qo‘yadi:

“Navoiy yomon bo‘lsa, sen yaxshi bo‘l”, shoirning inson hayotida belgilaydigan asosiy prinsiplaridandir.

Navoiy kamtarlik masalasida ham o‘rnak olinadigan buyuk shaxsiyatdir.

“Shogird agar shayx-ul islom, agar qozidir,

Agar ustod andin rozidir, Tangri rozidir”, satrlari va o‘zidan oldin “Xamsa” yozgan shoirlarni Ashob-i Kahfga o‘zini esa ularni ta’qib qilayotgan itga o‘xshatishi buning ochiq bir namunasidir:

Kahf-i baqo ichra alar bo‘lsa gum,

Men ham bo‘lay “rabi’uhum kalbuhum”.

Navoiy besh yuz yil oldin rohat bir hayot yashash uchun, ta’biri joiz bo‘lsa, “millatning begi” uchun nimalar qilish kerak savoliga uch satrda javob bergan ushbu qarashi sabab ham avliyo shoirdir. Xirsni, havasni, nafsni yo‘q qilmasdan, zulmga yakun bermasdan yurt, millat tinch yashamasligini bildiradi.

Navoiy adabiy, san’at borasida ham buyuk iste’dod sohibidir. Ko‘zni Ka’baga, kipriklarni esa Ka’baga to‘g‘ri namoz qilayotgan jamoatga o‘xshatadi shoir:

Gar xayolim ko‘zdadir, ko‘z uyi go‘yo Ka’badir,

Kim, turib atrofida kipriklarim aylar namoz.

Alisher Navoiyni o‘rganish kamolotga qadam tashlamoqdir, ko‘ngil va hayot tinchligiga erishmoqdir. Ushbu maqolamizda Navoiyning adabiy xususiyatlariga ham o‘rin berilgan.

Kalit so‘zlar: ko‘ngil, ishq, ilm va olim, ixlos, komillik, nafs.

* Toshkent Davlat O‘zbek Dili va Edebiyati Universiteti O‘qituvchi A’zosi, O‘zbekiston; a.tilavov@mail.ru;
<https://orcid.org/0000-0003-2367-6620>.

